

SUMQAYIT TƏXRİBATI

- erməni millətçilərinin çirkin əməli

1988-ci il fevral ayının 28-dən 29-na keçən gecə erməni terrorçuları xaricdə yaşayan havadarlarının köməyi ilə Sumqayıtda qan tökdülər. Bu hadisələr nəticəsində Sumqayıtda müxtəlif millətlərdən olan 32 nəfər həlak olmuş, 400-dən çox insan bədən xəsarəti almış, 200-dən çox mənzil talan edilmiş, 50-dən artıq mədəni-məişət obyektı dağıdılmış, 40-dan çox avtomaşın sındırılmış və qismən yandırılmış, şəhərə ovaxtkı qiymətlərlə 10 milyon ABŞ dolları məbləğində maddi ziyan vurulmuşdur.

Lakin o zaman şübhəli şəkildə ildırım sürəti ilə bütün dünya mətbuatında yayılan böhtanlar, erməni millətçilərinin çirkin niyyətli kampaniyaları həqiqəti üstələməyə başladı. Təzibolunmaz faktlar bilərəkdən və qəsdən təhrif olundu, rəqəmlər şişirdildi və Azərbaycan xalqı dünya ictimaiyyətinə "qatil" kimi təqdim olunmağa başlandı. "Pravda" qəzeti 4 aprel 1988-ci il tarixli sayında yazırdı ki, Ermənistanın Moskvadakı nümayəndəliyinin yaydığı məlumata görə, guya Sumqayıtda 1000 nəfərə qədər adam öldürülmüş...

Amma faktlarla sübut olunan həqiqət o idi ki, məhz ermənilərin planları və iştirakı ilə həyata keçirilən qanlı Sumqayıt cinayətləri planlaşdırılan böyük bir oyunun sadəcə kiçik halqası, xaricdə yaşayan erməni lobbisinin vəsaiti və köməyi ilə Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan qoparıb Ermənistanla birləşdirmək üçün çirkin və məkrli oyunların davamı idi...

Tüfeyli və cani Qriqoryan Sumqayıt talanlarını təkbəşinə planlaşdırma bilərdimi?!

Qanlı cinayəti isə üç dəfə mühakimə olunmuş "Paşa" ləqəbli Eduard Qriqoryan törədirdi. Qətləri, talanları, zorakılığı özü şəxsən həyata keçirirdi. O Qriqoryan ki, peşəkar milliyətçi adlı xanasına öz əli ilə erməni yazmışdı, həyat yoldaşı Rita Qəhrəmanyan erməni idi, yaxınları, tanışları, xoş günündə iştirak etdiyi insanlar da erməni idi. Və ən əsası övladları da erməni idi... Bəs haradan qaynaqlanırdı

erməni Qriqoryanda öz millətinə qarşı bu qədər "nifrət"?!

"Eduard Qriqoryan tüfeyli həyat sürən bir canidir. Dəfələrlə həbs olunsada, nəticə çıxarmayıb. O, Sumqayıtın azyaşlı uşaqlarını başına toplayıb, beyinlərini dumanlandırmış, iğtişaslara rəhbərlik etmişdir. Sumqayıtda baş verən hadisələrdə onun cinayət əməlləri nəticəsində 5 erməni qətlə yetirilmiş, 8 qadın zorlanmışdır"- bu, SSRİ Baş Prokurorluğunun mühüm işlər üzrə müstəntiqi, o vaxtlar istintaq qrupunun rəhbəri Qalkinin "Paşa" ləqəbli qatil haqqında dəqiq təsviridir...

Təbii ki, tüfeyli həyat sürən bir cani bu qədər genişmiqyaslı talanları, qətləri törədə, təkbəşinə planlaşdırıb həyata keçirə bilməzdi...

Eduard Qriqoryan çirkin oyunun yalnız üzde görünən "qəhrəman"ı idi...

Əslində isə o, hadisələrin arxa planında olan yüksək dairələrdə əyləşən erməni millətçilərinin məşası idi...

Hazırkı istintaqla birmənalı olaraq müəyyən edilmişdir ki, Eduard Qriqoryan və qardaşları Dağlıq Qarabağdan olan "Krunk"un emissarları ilə əlaqə saxlamış, onlardan əslən qarabağlı olan, erməni separatizmini qəbul etməyən, fonda pul keçirməyən ermənilərin ünvanlarını götürmüş, habelə xüsusi həblər və spirtli içkilər əldə etmək üçün pul almış, sonra cinayət meyilli azərbaycanlı qonşuları ilə ümumi dil tapmış, onları iğtişaslara cəlb etmişlər. Mənəvi cəhətdən yetkin olmayan gənc azərbaycanlılar Qarabağa erməni iddialarına qarşı keçirilən dinc mitinqlərə aparılaraq Qafandan gəlmiş soydaşlarımız kimi təqdim olunmuş, ermənilər orada dinc azərbaycanlıları qırdıqlarını, özlərinin isə bir məşin meyit gətirdiklərini iddia edərək mitinq iştirakçılarını ermənilərdən intiqam almağa çağırmışlar. Daha sonra Sumqayıtda yaşayan ermənilərin ünvanları paylanmış və Eduard Qriqoryanın başçılığı ilə 100 nəfərə yaxın

adam ermənilərin mənzillərini talan etməyə girişmişdir.

"Krunk" Sumqayıtda erməni mənafeyini güdməyən erməniləri öldürmüşdü...

Hadisələrin bu cür təşkili və ermənilərin öz həmmillətlilərinin qatiline çevrilmələri "Daşnaksüt-yun" partiyasının nizamnaməsinin ana xəttini yada salır: "Erməni mənafeyini güdməyən ermənilər erməni xalqının ümumi işi naminə qurban gedə bilərlər".

Plan da elə bu xəttə uyğun qurulmuşdu: erməniləri birləşdirən "Krunk" cəmiyyətinin Sumqayıtdakı üzvləri belədən qorunmalı, o cəmiyyətə qoşulmayanlar vəhşicəsinə öldürülməli idi.

Hadisələr zamanı 3 nömrəli mənzil istismar sahəsində pasport qeydiyyatçısı işləyən Laura Lalayan "Krunk" cəmiyyətinə üzv olmaqdan imtina edən ermənilərin siyahısını hazırlamışdı. Elə

dan biri-birini tanıyır, birgə hərəkət edirdilər. Biz həmin geyimlərlə çox maraqlandıq. Əlimizə şəkillər keçdi. Onları Moskvaya ekspertizaya göndərdik. Bizə belə bir məlumat verdilər ki, NKVD-nin arxivində həmin qara plaslardan var. O plaslari 1943-cü ildə alman faşistləri onlara qulluq edən xüsusi təyinatlı ermənilərə vermiş və təxribat törətməyi tapşırırmışlar. Fikrimi belə bir məntiqlə yekunlaşdırmaq istəyirəm ki, ermənilər müharibə illərində sovetlərin tərəfində yox, faşistlərin tərəfində daha çox canfəşanlıq göstərmişlər...

1000-dək erməni əmanət kassalarından təcili olaraq pullarını çıxarmış və...

Faktlar sübut edir ki, Sumqayıt hadisələrində öldürülən ermənilər Qarabağ komitəsi ilə əməkdaşlıqdan imtina edənlər idi və onların ölümü çoxdan "Krunk" tərəfindən planlaşdırılmışdı. Hansı binaya, hansı mən-

dən pulları çıxarmağa başlamışdılar, lakin biz onu sezmirdik. Biz əsasən fevral ayında sezdik. Fevral ayında pulları sürətlə çıxardılar. Burada artıq Respublika Bankından da Sumqayıtda birdən-birə göstəricinin aşağı düşməsilə maraqlandıılar.

Sonradan aparılan istintaq zamanı üzə çıxıb ki, Sumqayıtda bir çox ermənilər mal-mülklərini öncədən Rusiyaya çıxarıbdan sonra öz evlərini yandırılar. Həmin ermənilər özləri də etiraf ediblər ki, bu addımı kompensasiya almaq məqsədilə atıblar. Həmçinin çoxsaylı şahidlərin ifadələrindən məlum olur ki, hadisə ərəfəsində tanıdqları ermənilər tələsik Sumqayıtı tərk ediblər və bunun səbəbini isə belə izah ediblər ki, tezliklə burada qarışıqlıq olacaq...

Digər tərəfdən, müəyyən olunmuşdur ki, Sumqayıt hadisələri ərəfəsində Ermənistandan və Dağlıq Qarabağdan Sumqayıt və Bakı şəhərlərinə çoxlu sayda milliyətçə erməni olan şübhəli şəxslər gəlmiş, onların bir qismi mehmanxanalarda yığcam yerləşdirilmişdir. Həmin şəxslər Sumqayıtda yaşayan ermənilərlə çoxsaylı görüşlər keçirmiş, onları təlimatlandırmış, baş vermiş kütləvi iğtişaslardan dərhal sonra isə yoxa çıxmışlar...

Onlarca erməni azərbaycanlılar tərəfindən öz evlərində yerləşdirilməklə xilas edilib

Heç şübhəsiz, faktlar da təsdiq edir ki, Sumqayıt hadisələri qabaqcadan düşünülmüş, planlı bir aksiya idi.

Qeyd etmək yerinə düşər ki, Sumqayıtda həmin dövrdə 18 min nəfərə yaxın erməni yaşadığı halda cəmi 26 erməninin öldürülməsi faktı azərbaycanlıların öz erməni qonşularını müdafiə etmələri və gizlətmələri nəticəsində mümkün olmuşdur.

Cinayət işinin materialları bir daha göstərir ki, Sumqayıtın azərbaycanlı sakinlərinin fərdi humanizmi və şücaəti olmasaydı, hadisələr planlaşdırılmış təxribat sxeminə uyğun olaraq daha geniş miqyas alardı. Milliyətçə erməni olan şahidlərin ifadələrindən də görünür ki, onlarla erməni hadisələr vaxtı azərbaycanlı ailələr tərəfindən öz evlərində yerləşdirilməklə xilas edilib...

Yasəmən MUSAYEVA,
"Azərbaycan"